

pedagógus funkcióból következik, hogy neki kell elsősorban a gyerekekhez alkalmazkodnia. Ezzel persze nem azt akarjuk mondani, hogy a gyerekeknek nem kell alkalmazkodniuk a felnőttekhez, környezetükhöz, de a nevelés funkciója éppen az, hogy erre tanítsuk meg őket. S csak úgy tudják ezt megtanulni, ha a velük kapcsolatban álló felnőttek egyrészt erre mintát nyújtanak, másrészt olyan helyzeteket teremtenek, amelyben a gyerekek megtapasztalhatják, meggyőzően átélhetik a kölcsönös alkalmazkodás szükségességét és lehetőségeit.”

Hasonló alaptézisekből, felismerésekből kiindulva, iskolai szituációkat idézve, önvizsgálatra irányuló kérdéseket sorjázta – mindenekelőtt gondolkodtatni igyekeznek kollégáit a szerzőpáros olyan jelenségekről, illetve problémakörökből, melyekről egyébiránt külön-külön kötetek, terjedelmes tanulmányok születtek a magyar és a világ pedagógiai, nevelés- és személyiséglélektani irodalmában. Hogy csak néhány fejezet, illetve dolgozat címét idézzem: A pedagógus önismereti forrásai, Minden pedagógus gyerek is volt..., Az agressziók, Bizalom és elfogadás, Negatív érzések, Ki vagyok én? Szakmai, hivatással járó gondok, Viszonyunk a halálhoz, A pedagógus szerep, A tekintélyről, Mások másága, A kollégák, A magángondok és a hivatás. Rövid írások az amúgy sem terjedelmes egészen belül, mégis az az olvasó érzése – éppen a továbbgondolásra lehetőséget adó, illetve arra készítő módszer eredményeként –, hogy sikerült célba vinni, vagyis realizálni a szándékot.

Annak ellenére, hogy Galicza János és Schödl Livia legfeljebb csak érintették azokat a gazdasági, társadalmi, politikai körülményeket, az oktatási rendszer hiányosságait, az úgyszólván településről településre változó helyi viszonyokat, a nevelő-oktató munka személyi és tárgyi feltételeit, melyek a legelhivatottabb és legerősebb pedagógus idegrendszerét is kikezdi előbb-utóbb. Minthogy: a pedagógus is ember. Persze, ez már egy másik könyv témája (lehetne).

Galicza János-Schödl Livia: Pedagógusok gubancai – A lelki egészség megőrzésének lehetőségei a pedagóguspályán, Korona Kiadó, Budapest, 1993. 64 oldal. Készült az OKI Pedagógus Szakma Megújítása projekt pályázatán nyert támogatással.

BODNÁR GYULA

Leipzig Párizsban

Vége van az NDK-nak: gondok közepette is szerveződik a nyitottabb művészeti élet, igyekeznek a múzeumok is fél évszázad kihagyását (meg előző náci rontását) pótolni, építkezni, szerveződni, régi hírnévre találni. S nyilván eme munkálatoknak, átalakulási folyamatnak köszönhető, hogy a századelő egyik legfontosabb német múzeuma, a helyi szép polgári kezdeményezéssel 1837-ben létrehívott lipcseinek anyagából néhány hónapra most tetszetős válogatás látható a Szajna partján, a párizsi Kis Palotában.

Jó száz rajz, hozzá hatvan-hetven festmény, a mutatvánnyal, négy határolt csoporttal híven jellemezve a lipcsei Képzőművészeti Múzeum karakterét, sajátos erősségeit: csupa jeles munkával mindre, elég sűrűn mesterművekkel avagy „unikumokkal”.

Történelmi okkal persze (és a múzeumalapító „Gründerzeit”-nak is nemzeti büszkélkedésével): a régi (utógótikus, reneszánsz) német festészet és rajzművészet adja az első tömböt: egy, az eredetét kvalitásosan sejtető Dürer-kópiával, északi „Mona Lisá”-val; az ifjabb *Holbein* szürkével szürke alapra színező és modelláló, gyermekével játszó Szűzanyájával több kitűnő, még a műhelyömlesztést előző jó egyéni szakaszból való *Cranach*-portréval, például egy ritka, mért közvetlen, 1521-es Luther-ábrázolással, melyen a „Jörg úr” néven inkognitóba vonuló Biblia-fordító ráncos homlokkal, távolba néző és befelé forduló tekintettel jelzi a fél-alakból, tartásból is sugárzó fegyelmezett erőt, független elhivatottságot.

Iparváros, kereskedőváros, protestáns erkölcsű és életelvű város volt a múlt században is Lipcse, nem csoda, ha fölismert rokonságban és kísérő közös üzleti érdekekkel Amsterdammal, Haarlemmel. A múzeum másik erős részlege akkor, érthetően, a minden műnemre (zsánerképre, tájképre, portréra, csendéletre stb.) kiterjedő panoráma a hollandok „nagy századából”, a XVII.-ből. A mutatóba hozottból Párizsban is csak mazsolázni: egy sokáig Rembrandtnak tulajdonított „önarckép” (mai filológus vélekedéssel inkább kiváló műhelymunka, s talán, nem is oly csekély a név, *Karel Fabritius* ecsetje nyomán); *Franz Itals* vérbő (de főként szabad duktusával kicsattanó) *Mulatt Férfija* (bizonyára: korcsmai, vásári mulattatója); megannyi „pompázatos”, dús csendélet (s persze egyszersmind csupa „memento mori”) *Willem Kalf, Beyeren, Pieter Claesz* szignójával; avagy a századnak a végéről egy nagyon kifinomult kis(nagy)mester, *Jacob Ochtervelt* az ő laza-rózsaszín-, kékes-szürkés-ezüstös villanású-árnyalású enteriőr-jeleneteivel.

Olasz intermezzó következik azután a *Petit Palais* termeiben, kiárolag rajzokkal, de milyenekkel! – ha ritka sorozatokkal, *Krisztina* svéd királynő gyűjteményéből származó lapokkal: megcsodálni a barokk szobrász-géniusz, *Bermini* vázlatait a misztikus révületbe zuhanó Szent Terézhez, a Szent Péter-bazilika híres szószékéhez, *VIII. Urbán* pápa vatikáni síremlékéhez; avagy fölismerni, hogy századunk leleményes kezű nagy tus-rajzolója, *S. Dali* mögött, időt visszafelé pörgetve, semmiben, a gyors mozdulat pontosságában és regényesítő szeszélyességében nem marad el a 17. századi „élő-romantikus” előfutár: *Salvator Rosa*!

Érthetően németekkel, a XIX. századdal zárul azután a lipcsei bemutatkozás a párizsi *Kis Palotában*: a nagy természet-misztikus romantikusokkal, *Friedrich-vel* és közvetlen követőivel, *Carus-szal* és *Dahllal*; a „Germániát” és „Itáliát” egygyé álmodó, főként római kolóniájukban, a „Lukács szövetségben” tevékenykedő „nazarénusokkal”, katolikust próbálgató teuton préaffalelitákkal; biedermeierbe, kispolgáribb meghittségbe szelidülten visszavonuló, de kort, ízlést igényesen jelző utó-romantikusokkal.

Étvágyat gerjeszteni, éppen párizsoló turistát ide is becsalogatni? Becsülettel ígérve, hogy tanulni, tájékozódni sem bánja meg, kiváltképp, ha esztendőig, kettőig kényelme-sebbek még a turisztikai körülmények a Szajna partján, mint a volt NDK-ban. Ínyenckedőnek és tudósnak pedig három művet, maga módján három „unikumot” is említenők eme lipcsei kirakat-kínálatból: három (nem kevésbé „talányos”) poétikus allegóriát: egyet tekintetten átfogni, egyet szemmel aprólékosan körüljárni, harmadiknak, hívásra, mögé is merengeni.

Az első: egy 1470-80 körüli Rajna-vidéki (leszármazottam: a kölni iskolához, úgynevezett „nemzetközi gótikához” tartozó) névtelen mester, kinek kisméretű, fára festett olajképén mintha „rózsaregényes” miniatúra-poézis és már (még) a *Van Eyck*-féle aprólékos, mikro-realista hitelességű elő-polgári pontoskodás is érződne. Szakirodalomban további szerzői találgatások; ott sem a megnyugatóan egyértelmű megfejtések a titokzatos, bővülő témára, címnek csak kényszerű egyezményével: *A szerelem mágiájára*. Népszokás, sokáig bájlás bármikorra? Nyilván, de részletekre hogyan (voltan), ha egy hajdani XV. századi polgári enteriőrben, kandalló és beszédes csendéletekkel borított komód között egy szinte (kihívóan) tejfehér pucér hajadon tűzszerszámával szikrát szór és szivacsával vízcseppeket csavar egy ládikában lángoló viasz-szívra, míg hátul, az ajtónyílásban éppen bekukant szívszerelme (?) egy ifjú legény? Így, de maradó rejtélyre, ha az európai festészet egyik első „aktja” körül tekergő szalagokon, szakmaiban: „kartusokon” nem olvasható magyarázó fölirat, s ha homályost valami romlottabb, késleltető és szűzies „luxuriára” utalhatna a padlón párnán gombolyodó enyhén kéjenc öleb, a komódon egy papagáj és egy pávatoll-vázék, s ha van valami „gyanús”, „diabolikus” a besettenkedő kalpagos legénykében is... Maradó, izgató talány, diffúz, erős érzékiség is, immár soha föl nem oldható „fantasztikum” eme elfogadandóan „emblématikusban”...

Neve van a másik említendő allegória festőjének (*Jan van Wijckersloot*) noha kézikönyvekben nehéz nyomra bukkanni; ismert viszont, kvázi-híresség a holland „aranykorból”, *Gerard Ter Borch*, kinek dúsított portréját festette meg ő 1669-ben. Noha eme nagyméretű (majdnem életnagyság-méretű) portrén kevésbé a hiú, enyhén „mondén” festőtárs figurája a megkapó, mint a barokk jelképeknek a halmozása a jelentés-hálózatok át-megátfedésével. Klasszikus építészeti elem a háttérben egy *Vénusz*-szoborral, előtérben egy

rajzolt lap és egy metszet: tudjuk, „művészetek” versengése és „házassága”; ott elvégre a festővel a festészet is, kétszeresen, ha „modell” *Ter Borch* egy kis dobra képet fest: „majomkodó”, orrát befogó „festővel” rajta, ki előtt palatáblára föltűzve bohócsipkás birka-fő, késsel fogai közt... „Szaglás”, „ízlelés” akkor, s keressük már az „öt érzékszerv” módszeres megjelenítését, festő kezében égő gyertyán tartott okuláréjával a „látást” is, de közben, egyazonnal, leégő kanóccal, hulló szirmokkal, hervadó rózsával már mindezt *vanitasnak* is látjuk, hiúságnak hívsága, örök múlandóság... Ez egyetlen közismertebb, de maradandó műve eme lipcsei *unikumnak*, *Wijkerslootnak*? Honnan tudni laikusnak, ha végére járni, hatása, kihívása alól szabadulni is nehéz; legfeljebb az majdnem-egyszeriségben és igézőben reácsodálkozni egy már-már „katolikus” (olaszos, barokkos) formátumos északi komplett allegóriára, olyasfélére, mint Vermer persze zseniálisabb össz-terméséből a (nem mindenki által kellően becsült) nagy Hit-allegóriára...

A harmadik csalogató műre viszont elég a célzás: *Caspar David Friedrichnek* (Földényi F. László szép szavával: „a kezében ecsetet tartó metafizikusnak”) a hely színéről, Lipcséből is legfontosabb képére: ama, Az emberélet korszakaira, a „végső számadásként” (*Beke II.*) 1830/35 körül festett vászonra, melyet a német romantikus mester minden rajongója és lelki cinkosa reprodukciókról jól ismer. Tájébrázolás ez is, mint a festő termésének java, alkonyati, északi tengerparttal, távolban ötárbócos, vitorlás hajóval, előtérben öt figurával, gyerekekkel, felnőttel, aggat, sejtethni, családtagokkal, a háttal álló megfáradt alakban ön-hivatkozással. De hát, ami másnál csak „zsáner” lehetne, Friedrichnél az életkorok, az „élet” allegóriája; ami pedig „tájkép”: a végtelen vágya, a lemondás keserősége, „bomlani kell, kijavulni” (*tédé*), sóvárgás, sóhaj, estébe hajló szótlán meditáció...

ALBERT PÁL

„Visszateremtődött a szétdarabolt kultúra egysége”

Úgy érzem, hogy korszakváltást élünk meg, olyan fontos időszakot, amelyben visszahozhatatlanul befejeződik annak a hagyománynak az átörökítése, technikája, módja, szelleme, amibe beleszülettünk. Talán utolsók vagyunk, akiknek ingét még az anyja szőtte, többet soha nem lesz olyan ember, akivel ez megeshet, valami új következik.

„A magányos tömeg” című Reesman-könyv bizonyos rendet próbál teremteni a nagy emberi magatartásformák között. Részint kronológiai, részint társadalmi sorrendben, mondván, hogy belülről, kívülről és minden irányból irányított tömegek vannak. A végén három kategóriát sorol fel: a tradíció irányította ember, valamint a kívülről és a belülről irányított ember, amely végülis a ma a világgkultúrát jelentő európai kultúrát hozta és a reneszánsz idejében született meg. A végén azt mondja: ami ezután következik, az egy olyan magatartásforma, mint a radarerő: mindig a legfontosabb információ irányába forog. Nincs semmi belső tartása, hanem úgy éli meg a világot, úgy forog az életben, mint a radarantenna az információ áradatában. Ez a legnagyobb veszély. *Márai* is megírta, hogy az informácó mennyiségének birtoklása nem azonos a kultúrával.

Körülöttünk a világban a nagy küzdelem azért folyik, hogy ki birtokolja az információs eszközöket. Ki zúdítson ránk nagyobb tömegben információkat. Arról nincs szó, van-e módunk, van-e belső értékrendünk hogy ezeket az információkat befogadjuk, a helyére tegyük. A nagy veszély: az értékrendválság, az értékrendváltás.

Néhány napja a 20 éves évfordulóját ünneplő táncházesten néztem a fiatalokat, akik ilyen természetességgel élik meg azt a kultúrát, amit én tudom, hogy a világban ma sok helyen fanyalogva vagy könnyesen túllihegve próbálnak elintézni.

Mindennek a tárgyi vonatkozásairól szeretnék beszélni. A húszegynéhány év alatt nemcsak táncházmozgalom volt, bár be kell látnunk, az érte el a legnagyobb sikereket.